

УДК 35.075.5

Боровков Р.О.

THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF MOBILE COMMUNICATION IN UKRAINE

Р.О. Боровков

*здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Станом на кінець I кварталу 2015 р. кількість абонентів мобільного зв'язку в Україні склала 61 573 тис., і зросла порівняно з I кварталом 2014 р. на 2672,5 тис. абонентів [1]. Згідно із опитуванням Київського міжнародного інституту соціології [2] користувачами мобільного зв'язку в Україні є 88% жителів [1], тим самим дев'ять із десяти громадян України володіють мобільним телефоном.

У тих сферах, де вплив будь-якої інституції перевищує 90 % населення країни вона має не просто глобальне значення, але стає домінуючим чинником впливу на людину, суспільство і державу. Отже, доходимо висновку, про глобальний вплив мобільних телефонів на громадян України, який дуже скоро переросте в домінуючий. Відповідно держава не може бути стороннім спостерігачем у цій сфері. Влада мала б створити умови для динамічного розвитку конкурентного середовища, щоб не було монополістів, які надають послуги мобільного зв'язку. На жаль, наша держава (як завжди) створила такі негативні умови для розвитку бізнесу, що штучно обмежила конкуренцію у цій надзвичайно прибутковій сфері. Практично на ринок мобільних операторів можуть вийти тільки надвеликі корпорації, великим, середнім і малим там місця немає. Тільки шість операторів змогли утриматися і розвивати цей бізнес в Україні: Київстар (кількість абонентів 26,1 млн.), МТС Україна (20,3), life: (10,3) Інтертелеком (1,204), ТриМоб (1,009), PEOPLeNet (0,853) [3; 4]. Як видно із викладеного, практично три мобільних оператора монополюно поділяють між собою ринок мобільних послуг України.

Правове регулювання ринку мобільного зв'язку здійснюється багатьма галузями права конституційним, адміністративним, цивільним, господарським, екологічним, фінансовим та ін. У цьому переліку нормам адміністративного права належить вагома невід'ємна роль, так як саме за їх допомогою здійснюється правова взаємодія між спеціальною публічною адміністрацією та користувачами радіочастотного ресурсу, що використовується для потреб мобільного зв'язку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. До проблем адміністративно-правового регулювання мобільного зв'язку в Україні звертали увагу вчені юристи В.Д. Гавловський, В.В. Галуцько, В.В. Гриценко, Б.А. Кормич, С.О. Короєд, Т.А. Костецька, О.М. Мельник, В.С. Цимбалюк та ін. Проте, безпосередньо вони проаналізовану проблематику не досліджували, їх наукові пошуки були направлені на більш загальні, суміжні чи спеціальні виклики у цій сфері.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права національного законодавства та практики адміністративної діяльності публічної адміністрації сформувати поняття та розкрити зміст адміністративно-правове регулювання мобільного зв'язку в Україні.

Основні результати дослідження. Адміністративно-правове регулювання ринку мобільного зв'язку за своєю юридичною природою є різновидом правового регулювання послуг телекомунікації, яка в свою чергу, є різновидом інформаційної діяльності разом із правовим регулювання друкованих ЗМІ та правим регулювання електронних ЗМІ (телебачення і радіомовлення) [5]. Інформаційна діяльність – це сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави. Згідно із 9 Закону України «Про інформацію» визначено, що основними видами інформаційної діяльності є створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації [6].

Головною ідеєю правового регулювання зв'язку є право фізичних і юридичних осіб на інформацію. Ця модель відображає історичну роль держави в комунікації між громадянами за допомогою телефону. Вона пов'язана з універсальним характером комунікаційних служб, які розглядають як суспільні установи, доступні для всіх громадянам. Згідно з цим принципом держава не може заборонити певним категоріям людей користуватися телефонами [5]. На нашу думку, право на мобільний телефонний зв'язок є природним правом людини і ніхто, в тому числі держава і закон не може заборонити його. Що підтверджується першим основним принципом діяльності у сфері телекомунікацій: «доступ споживачів до загальнодоступних телекомунікаційних послуг, які необхідні їм для задоволення власних потреб, участі в політичному, економічному та громадському житті» [6].

Тому правовий режим адміністративно-правового регулювання мобільного зв'язку зорієнтований не на зміст інформації, а на ефективне створення, розвиток і діяльності суб'єктів із надання послуг мобільного зв'язку та мобільної інфраструктури в цілому.

Професор В.В. Галуцько вважає, що адміністративно-правове регулювання – це цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [7, с.256]. На думку О. Мельник, правове регулювання – це здійснюваний всією системою юридичних засобів державно-владний вплив на суспільні відносини з метою їх впорядкування, закріплення, охорони та розвитку [8].

Провідним чинником, який безпосередньо впливає на діяльність суб'єктів публічної адміністрації у сфері мобільного зв'язку є розподіл і присвоєння радіочастот та контроль за використанням радіочастотного ресурсу.

Згідно зі ст.1 Закону «Про радіочастотний ресурс України»: «радіочастотний ресурс – частина радіочастотного спектра, придатна для передавання та/або приймання електромагнітної енергії радіоелектронними засобами і яку можливо використовувати на території України та за її межами відповідно до законів України та міжнародного права, а також на виділених для України частотно-орбітальних позиціях» [9].

На жаль, надання права на користування радіочастотним ресурсом реалізується за допомогою тріступеневої не прозорої адміністративної процедури. На першому етапі здійснюється розподіл смуг радіочастот, тобто регламентування відповідним записом у Національній таблиці розподілу смуг радіочастот України використання певної заданої смуги радіочастот однією чи кількома радіослужбами. На другому, відповідно до розподілу смуг радіочастот, здійснюється виділення радіочастот – надання відповідним записом у Плані використання радіочастотного ресурсу України права використовувати певні смуги радіочастот для застосування в Україні визначених цим Планом радіотехнологій. Нарешті, третім етапом є присвоєння смуг та номіналів радіочастот – реєстрація дозволу на експлуатацію радіоелектронних засобів і випромінювальних пристроїв у реєстрі присвоєнь смуг, номіналів радіочастот з визначенням смуги, номіналу радіочастот, параметрів випромінювання та умов експлуатації конкретного радіоелектронного засобу [5; 9].

Користувачі радіочастотного ресурсу, що використовується для потреб мобільного зв'язку належать до категорії загальних користувачів, які користуються радіочастотним ресурсом України для надання телекомунікаційних послуг.

Органами, що безпосередньо здійснюють управління та контроль за користуванням радіочастотним ресурсом України, є: Генеральний штаб Збройних Сил України, який здійснює виділення радіочастот, надання дозволів на користування радіочастотним ресурсом та контроль за дотриманням законодавства в цій галузі спеціальними користувачами; Національна комісія з питань регулювання зв'язку; Державна інспекція зв'язку; Український державний центр радіочастот, які виконують функції щодо виділення радіочастот, ліцензування та контролю за діяльністю загальних користувачів. Основними нормативно-правовими актами, що безпосередньо визначають розподіл радіочастотного ресурсу, є Національна таблиця розподілу радіочастота План вико-

ристання радіочастотного ресурсу України. Суб'єктами інформаційної діяльності в галузі телекомунікації є оператори та провайдери телекомунікацій. Оператор телекомунікації це – суб'єкт господарювання, який має право на діяльність у сфері телекомунікації із правом на технічне обслуговування та експлуатацію телекомунікаційних мереж [5; 11, с.246].

Органом регулювання у сфері телекомунікацій за ст. 17 Закону України «Про телекомунікації» визначається Національна комісія з питань регулювання зв'язку України. Основними засобами державного регулювання у сфері телекомунікації є: нагляд за ринком телекомунікації, ліцензування діяльності у сфері телекомунікації, визначення принципів взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, визначення основ розвитку та надання загальнодоступних телекомунікаційних послуг, регулювання тарифів і розподіл номерного ресурсу [5; 10].

Згідно зі Законом України «Про телекомунікації» надання послуг мобільного телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електровз'язку підлягає ліцензуванню підлягають [5; 10; 11, с.246].

Крім того до питань адміністративно-правове регулювання мобільного зв'язку в Україні відносяться проблеми встановлення державою через закон основ розвитку та надання загальнодоступних телекомунікаційних послуг та здійснюване НКРЗ розподіл, присвоєння, облік номерного ресурсу, видачу та скасування дозволів, нагляд за його використанням [5]. Ще одним із питань, які відносяться до предмету нашого дослідження є внутрішньо організаційна діяльність основного регулятора у цій сфері Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації [11, с.247].

Таким чином, адміністративно-правове регулювання мобільного зв'язку в Україні характеризується наступними ознаками:

- є різновидом правового регулювання послуг телекомунікації, яка в свою чергу, є різновидом інформаційної діяльності;

- право на використання мобільного телефонного зв'язку є природним правом людини і ніхто, в тому числі держава і закон не може заборонити його;

- це цілеспрямований вплив норм адміністративного права здійснюваний усією системою адміністративних засобів на суспільні відносини з метою забезпечення права громадян України на вільний, доступний та якісний мобільний зв'язок;

- провідним адміністративно-правовим чинником, який безпосередньо впливає на діяльність суб'єктів публічної адміністрації у сфері мобільного зв'язку є розподіл і присвоєння радіочастот та контроль за використанням радіочастотного ресурсу;

- право користування радіочастотним ресурсом реалізується за допомогою тріступеневої адміністративної процедури: 1) розподіл смуг радіочастот (здійснення запису у Національній таблиці розподілу смуг радіочастот України); 2) розподілу смуг радіочастот (здійснення запису в Плані використання радіочастотного ресурсу України); 3) присвоєння смуг та номіналів радіочастот (реєстрація дозволу на експлуатацію радіоелектронних засобів);

– оператор мобільного телекомунікації – це суб'єкт господарювання, який має право на діяльність у сфері мобільного зв'язку із правом на технічне обслуговування та експлуатацію мобільних мереж;

– основним суб'єктом публічної адміністрації, яка здійснює адміністративно-правове регулювання у сфері мобільного зв'язку є Національна комісія з питань регулювання зв'язку України;

– основними адміністративними інструментами адміністративно-правового регулювання у сфері мобільного зв'язку є нагляд за ринком телекомунікації, ліцензування діяльності у сфері телекомунікації, визначення принципів взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, визначення основ розвитку та надання загальнодоступних телекомунікаційних послуг, регулювання тарифів і розподіл номерного ресурсу; присвоєння, облік номерного ресурсу, видачу та скасування дозволів, нагляд за його використанням, внутрішньо організаційна діяльність Національної комісії з питань регулювання зв'язку України.

Висновки. Отже, адміністративно-правове регулювання мобільного зв'язку в Україні – це цілеспрямований вплив норм адміністративного права здійснюваний спеціальною публічною адміністрацією (в першу чергу Національною комісією з питань регулювання зв'язку України) за допомогою усіх законодавчо прописаних адміністративних засобів (адміністративного нагляду, ліцензування, визначення принципів взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, регулювання тарифів, розподіл номерного ресурсу; присвоєння, облік номерного ресурсу та ін.) з метою забезпечення права громадян України на вільний, доступний та якісний мобільний зв'язок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. В Україні на 45 млн осіб припадає 62,5 млн сім-карт: [Електронний ресурс] // LB. – 2015. – Режим доступу: http://ukr.lb.ua/news/2014/04/03/261873_ukraine_45 mln_chelovek_prihoditsya.html

2. Київський міжнародний інститут соціології: [Електронний ресурс] // LB. – 2015. – Режим доступу: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=about>

3. У мобільних операторів знову зростають доходи: [Електронний ресурс] // Економічна правда. – 2015. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/05/25/543600/>

4. Крупнейшим акционером «Интертелекома» стал кипрский офшор: [Електронний ресурс] // IT EXPERT. – 2015. – Режим доступу: <http://itexpert.org.ua/svjaztelekom/item/37679-krupnejshim-aktsionerom-intertelekoma-stal-kiprskij-ofshor.html>

5. Правове регулювання засобів телекомунікації: [Електронний ресурс] // STUDIES <http://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=2&language=uk>. – 2015. – Режим доступу: <http://studies.in.ua/inf-pravo-seminar/2156-pravove-regulyuvannya-zasobv-telekomunkacyi.html>

6. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ за станом на від 9 квітня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – ст. 650

7. Адміністративне право України : [підручник] / За ред. В.В. Галунька. – К. : ХМД, 2015. – Т.1 : Загальне адміністративне право. Академічний курс. – 393 с.

8. Мельник О.М. Правове регулювання та шляхи підвищення його ефективності : дис. канд. юрид. наук: спец. – 12.00.01 / Олена Миколаївна Мельник. – К., 2004. – 208 с.

9. Про радіочастотний ресурс України: Закон України: за станом на 1 січня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – ст.298.

10. Про телекомунікації: Закон України від 18 листопада 2003 р. № 1280-IV: за станом на 1 червня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 12. – ст.155

11. Кормич Б.А. Інформаційне право: підручник / Б.А. Кормич. – Харків : БУРИН і К, 2011. – 334 с.

12. Костецька Т.А. Інформаційне право України: навч. посіб. / Тетяна Анатоліївна Костецька. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 170 с.

13. Основи інформаційного права України: [навчальний посібник] / В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський, В.В. Гриценко та ін. – К. : Вид-во «Знання», 2004 – 396 с.

Боровков Р.О. Адміністративно-правове регулювання мобільного зв'язку в Україні

У статті доведено, що адміністративно-правове регулювання мобільного зв'язку в Україні – це цілеспрямований вплив норм адміністративного права з метою забезпечення права громадян України на вільний, доступний та якісний мобільний зв'язок. Адміністративно-правове регулювання здійснюється спеціальною публічною адміністрацією, в першу чергу Національною комісією з питань регулювання зв'язку України за допомогою всіх законодавчо прописаних адміністративних засобів. Виявлено, що основними адміністративно-правовими інструментами правового регулювання мобільного зв'язку є: нагляд, ліцензування, визначення принципів взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, регулювання тарифів, розподіл номерного ресурсу; присвоєння, облік номерного ресурсу.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, користувач, мобільний зв'язок, оператор, радіочастота.

Боровков Р.О. Административно-правовое регулирование мобильной связи в Украине

В статье доказано, что административно-правовое регулирование мобильной связи в Украине – это целенаправленное воздействие норм административного права в целях обеспечения права граждан Украины на свободную, доступную и качественную мобильную связь. Административно-правовое регулирование осуществляется специальной публичной администрацией, в первую очередь Национальной комиссией по вопросам регулирования связи Украины с помощью всех законодательно прописанных административных средств. Выявлено, что основными административно-правовыми инструментами правового регулирования мобильной связи являются надзор, лицензирование, определение принципов взаимосоединения телекоммуникационных сетей, регулирования тарифов, распределение номерного ресурса; присвоение, учет номерного ресурса.

Ключевые слова: административно-правовое регулирование, пользователь, мобильная связь, оператор, радиочастота.

Borovkov R.O. The administrative and legal regulation of mobile communication in Ukraine

In the article proved that the administrative and legal regulation of mobile communications in Ukraine is focused on the impact of administrative law in order to ensure the rights of Ukrainian citizens to free, accessible and high quality mobile communications. Administrative and legal regulation carried special public administration, especially the National Commission for Communications Regulation of Ukraine with the help of law prescribed administrative means. It was revealed that the main administrative and legal arrangements legal regulation of mobile communications are supervision, licensing, defining the principles of interconnected telecommunications networks, regulation of tariffs, allocation of numbering resource; assignment, account number resource.

Keywords: *administrative and legal regulation, mobile connection, operator, radio frequency, user.*

Стаття надійшла до редакції 09.09.2015.